

També és tèrbola la forma eivissenca *juvert* (Pérez Cabrero amb cacografia *xuvert*), que sembla tirar per una altra banda. I també són bisil·làbiques, i sense senyals de *yod* intermèdia, les formes del rossellonès i dels dialectes d'Oc. La més estesa en terra rossellonesa és *givert*: *žibért* anoto a Montesquiú d'Albera i a l'Alta Cerdanya (Eina, Er, 1959). I no oblidem que *yl* > *y* ha estat sempre estrany al Ross. i als parlars occitans (recordem que fins en rossellonès la confusió de *yl* i *LL* data ja dels Ss. XII-XIII almenys). Segons el mapa 71 de l'*Atlas Ling. dels Pir. Or.* de Guiter, hi ha *juvert* només a la Marenda i l'Alt Vallespir, i el tipus cat. comú *julivert* a penes passa de la frontera dels Estats (incloent la Baixa Cerdanya, i alguna avançada fins al Pla de la Perxa); *žibért* a tota la resta del ross., i sobreixint a part del Fenollet i del Donazà; *žibért* a l'O. del Fenollet i País de So; *žalbert/žaubert* Narbonès, Perapertusa i N. del Fenollet i del País de So, *žobért* a l'Alta Vall del riu Arieja (Ax-Merencs-Hospital), i *žumbert* en el País de Foix.

En terres d'Oc l'àrea del mot s'estén des de la Vall d'Aran fins a Niça i els Alts-Alps, i ja s'hi documenta antigament. El tenim en textos en prosa local, tots ells del S. XIII, sembla: *gilvert* en els Costums de Montreuil de l'Aude, *jolvert* en un text històric de Nîmes (PSW IV, 120), i Rayn. (III, 606b) cita la frase «rams d'api et junier» en una *Collection de Remèdes* de Provença.³

Segons les dades de Rolland (*Flore Pop. d. l. Fr.* VI, 179) s'assenyala avui a la major part de Provença *juvert* (Vauclusa, Var, Ardecha, Alts-Alps); de fet és *juvert* la forma mistralenca, i la que el *TdF* cita en els provençals Zerbin i Castel-Blazi (Vauclusa), *jouvert* a les Boques del Roine i Tarn, *jolvert* en el Gard, Tarn i Lauraguès, *jalvert* en el Gard, Aude, Roergue (pron. *gäubert*, Vayssier) i Erau: d'on resulta *jaubert(t)* a Pezenàs i Clarfont (Mâzuc, Pastre). Més a l'Oest tenim formes semblants a la rossellonesa, amb *gi-* o cosa anàloga (*givert*, però, també en els Alps-Marítims i l'Ardecha); *golvert* a l'Aude, *jünvert* al Coserans i el Comenge, *gimbért* no sols a la Vall d'Aran, sinó també a Tolosa i Foix.

Aquesta forma *gimbert* aranesa ja va almar-me en escriure el meu *Vocabulario Aranés* de 1931: tot mantenint l'etimologia *LILIUM VIRIDE*, suposava que pogués ser deguda a una contaminació de *gimbre* 'ginebre', que és la forma que, a conseqüència dels tractaments gascons de la -N- intervocàlica, pren a Gascunya el ll. *JENIPERUS*. Però veient que també hi ha *gimbert* a Tolosa i a Foix, on no hi ha fonètica gascona, tinc a la vista cèdules de 1932 i ss., en què ja renunciava a aquesta explicació, manifestant insistentment dubtes sobre l'etimologia *LILIUM VIRIDE*.

En adonar-me ara de la possibilitat d'explicar-ho tot plegat a base d'una combinació amb *LILIUM*, he d'obrir els ulls i reconèixer que partint de *LILIUM VIRIDE* (o respectivament *LIRIUM* v.), al capdavant també més ben fundada pel costat semàntic, la major part de les formes troben explicació fonètica millor, i bastantes ben senzillament. Amb uns fenòmens dissimilatoris

paral·lels al de l'it. *giglio*, arribem tot seguit a *gilvert* (d'on vocalització *giuvert* reduïda a *žubert*); per poc que abans de la síncope hi hagués dissimilació vocàlica (*gili-* > *geli-*) passem a *jalvert* i *jauvert*. És de creure que hi hauria variants amb -R- com el tipus pan-hispànic *LIRIUM* i oc. ant. *lir*: llavors *girvert* havia de dissimular les *r*, sigui en *n* (*ginvert*), sigui en *givert*.

Havent el canvi de *L-* en *ğ-* romput el nexce amb *liri*, el mot havia de ser incorporat a la família de oc. ant. *jobl*, cat. *jull* etc., quedant pres, per metacedeusi, en l'òrbita de *JOLIUM*, que al capdavant era també una herba, i verda, com el julivert. D'ací la *o* (> *u*) de la major part de les formes catalanes i algunes de les occitanes. Potser no cal arribar fins a admetre que les balears parteixin també de *jeuw-* (com en l'alt-llengüadocià), però tampoc no ho podem descartar: sigui per transposició fonètica de les vocals, sigui per compromís amb el *julivert* del català comú.

Ara bé hi ha un nom de planta en un document força antic, no gaire menys que les cites primeres que tenim de *juvert*, que presenta una forma amb *leli-*, però força semblant al del *Petroselinum sativum*: «tres o quatre motes de *lelipern*; cougats, la camemilla e lo *latipern*, val més ara de mayg», *BABL* x, 127. És ben versemblant que la segona vegada hi hagi errada de lectura *t* per *l* i que tot sigui *lelipern*; el fet d'ajuntarlo amb la camemilla i algun altre detall del context més aviat serien indicis que es tracta justament del julivert; i llavors aquesta inicial *leli-* fóra excellent confirmació de l'etimologia *LILIUM VIRIDE*; val a dir que resten massa detalls que ignoro, per poder assegurar que sigui la mateixa planta i un nom d'origen idèntic.

Car també pot ser un article § 5 de la sèrie que estem comentant, provinent de *LILIUM HIBERNUM*: a) ¿el dir «ara de maig» es pot entendre com 'més que no a l'hivern'? fóra argument favorable a aquesta altra etimologia, sobretot si la resta del context permetés entendre-ho (*cougats* 'que ho colliu?'); però també podria estar per 'colgats de terra'; b) ¿és document de la zona de substrat mossàrab?, això facilitaria entendre aquesta -*p-* sorprenent (ultracorrecció de *b?*); c) és document de cap al Rosselló?, llavors pensariem que -*ern* pot ser ultracorrecció per -*er(d)* *VIRIDE*. Altrament és veritat que també es podria compendre la -*n* per contaminació de *pe(i)rseln* *PETROSELINUM* 'julivert' (fr. *persil*, it. *perezéleno* > *émolo*), si bé la -*p-* sempre fóra un entrebanc, més difícil de llevar mitjançant l'encreuant amb aqueix **per-selno*. En total: massa incògnites per poder acabar de pronunciar-se. Reservem-ho per a més joves investigadors.

En fi advertirem que les mescles entre *LILIUM* i *LOLIUM* no es reduïren al que antecedeix, car en mossàrab el nom del lliri apareix conservat com *lulo* en Abenbenclarix, en *PAlc.* i en altres fonts del dialecte «rabo-granadí (Simonet, s. v. *lilio*); mentre que a l'aragonès de Gistau *lulo* és 'grana de saüquer' (*BDC* xxiv, 173).

DERIV.: *Juvertassa*, -*rdassa* (que és també llgd.: